

Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky

Odbor hodnotenia vedy

Oddelenie pre hodnotenie publikačnej činnosti

Lamačská cesta 8A, 840 05 Bratislava

Metodické usmernenie

Definovanie pedagogických výstupov pre potreby evidencie publikačnej činnosti

Obsah

1	Úvod.....	2
2	Charakteristika pedagogických výstupov publikačnej činnosti v zmysle platnej legislatívy	2
3	Učebnica pre vysoké školy.....	2
3.1	Definícia učebnice pre vysoké školy.....	2
3.2	Vysvetlenie	2
4	Učebnice pre základné a stredné školy.....	3
4.1	Definícia učebníc pre základné a stredné školy.....	3
4.2	Vysvetlenie	3
5	Skriptum.....	4
5.1	Definícia skripta	4
5.2	Vysvetlenie	4
6	Učebný text	5
6.1	Definícia učebného textu	5
6.2	Vysvetlenie	5
7	Pracovný zošit	6
7.1	Definícia pracovného zošita	6
7.2	Vysvetlenie	6
8	Didaktická príručka	6
8.1	Definícia didaktickej príručky.....	6
8.2	Vysvetlenie	7
9	Vlastnosti publikácií, na základe ktorých nie je možné určiť ich typ.....	7

1 Úvod

Metodické usmernenie - Definovanie pedagogických výstupov pre potreby evidencie publikačnej činnosti vysvetľuje a dopĺňa definície podľa Vyhlášky č. 397/2020 Z. z. a podľa Prílohy č. 10 k Vyhláške č. 397/2020 Z. z. Zároveň obsahuje ďalšie formálne a obsahové znaky jednotlivých typov pedagogických výstupov na základe praktických skúseností v evidencii publikačnej činnosti.

Toto metodické usmernenie definuje bibliografické atribúty a obsahové charakteristiky dokumentov v pedagogickej kategórii evidencie publikačnej činnosti. Zahŕňa učebnicu pre vysoké školy, učebnicu pre stredné a základné školy, skriptum, učebný text, pracovný zošit a didaktickú príručku.

2 Charakteristika pedagogických výstupov publikačnej činnosti v zmysle platnej legislatívy

Vyhláška č. 397/2020 Z. z. MŠVVaŠ SR o centrálnom registri evidencie publikačnej činnosti a centrálnom registri evidencie umeleckej činnosti definuje:

Publikačný výstup sa eviduje ako pedagogický, ak:

- a) je určený na výchovno-vzdelávací proces,
- b) prezentuje systematizovaný súbor a výklad poznatkov,
- c) je predmetom recenzného konania, ak ide o vysokoškolskú učebnicu,
- d) má medzinárodné štandardné číslo knihy ISBN, medzinárodné štandardné číslo seriálu ISSN, identifikátor digitálneho objektu DOI alebo iné štandardné číslo pre príslušný typ výstupu publikačnej činnosti.

Všetky typy pedagogického výstupu publikačnej činnosti, ktoré majú pri jednotlivých častiach uvedeného autora, je možné po vzájomnej dohode všetkých autorov evidovať ako celok alebo ako jednotlivé časti.

3 Učebnica pre vysoké školy

3.1 Definícia učebnice pre vysoké školy

Didaktický nástroj vysokoškolského vzdelávania, ktorý prezentuje systematický súbor a výklad poznatkov k jednému tematickému celku, má didaktický zámer a vzťahuje sa na študijný program. Cieľovou skupinou je vymedzený okruh študentov alebo zamestnancov vysokej školy. Vyznačuje sa správnou sumarizáciou overených poznatkov, systematickým výkladom a relevantným, zodpovedajúcim štylistickým podaním. Sprostredkúva najnovšie informácie z oblasti výskumu, má jasne štruktúrovaný text, obsahuje zoznam použitej aj odporúčanej literatúry.

3.2 Vysvetlenie

- Učebnica pre vysoké školy, podobne ako vedecká monografia, prináša systematický súbor k jednému špecificky tematickému celku, ktorý je predkladaný výkladovým spôsobom. Jej koncepcia, vzájomné prepájanie faktov a utriedovanie poznatkov by mali ukazovať na nové smery vo vývoji danej disciplíny.

- Učebnica pre vysoké školy obsahuje systematizovaný výklad základných pojmov z daného odboru vysokoškolského vzdelávania a necháva priestor pre rozvoj vlastných myšlienkových tendencií. K danej problematike pristupuje názorne a poskytuje príklady pre riešenie vedeckých a často aj sporných otázok. Je tak určená nielen pre študentov vysokých škôl, ale aj pre odborníkov z daného odboru a príbuzných vedných odborov.
- Učebnica pre vysoké školy sumarizuje podstatné, overené a spoľahlivé poznatky, pričom obsah je spracovaný so zreteľom na koncového čitateľa, či ciele vyučovania a je prispôsobený požiadavkám pedagogickej činnosti, sylabám a obsahu príslušného predmetu.
- Učebnica pre vysoké školy je písaná na vysokej akademickej úrovni expertmi a odborníkmi z danej oblasti, ktorí výkladovým spôsobom sprístupňujú existujúce poznatky a obohacujú ich o závery vlastného vedeckého bádania. Je usporiadaná štandardnému vyučovaciemu kurikulu a je tak využiteľná a vhodná naprieč viacerými vysokými školami pre podporu vyučovania študijného programu. Zvyčajne je rozdelená do prehľadných kapitol, na konci ktorých sa môžu vyskytovať kontrolné otázky alebo úlohy.
- Učebnica pre vysoké školy musí prejsť oficiálnym publikačným a distribučným procesom, spĺňať kritériá všeobecne zverejnenej publikácie a disponovať všetkými potrebnými náležitosťami formálnej a vydavateľskej úpravy podľa platných štandardov.
- Učebnica pre vysoké školy je písaná zvyčajne v jednom jazyku a musí prejsť recenzným konaním. Mala by obsahovať úvod, ktorý zhodnocuje aktuálnosť témy, záver predkladajúci sumarizáciu obsiahnutých poznatkov a okrem zoznamu použitej literatúry môže obsahovať aj odporúčanú literatúru.

Výstupy, ktoré nespĺňajú vyššie uvedené definície a znaky učebnice pre vysoké školy, nie je povolené evidovať s týmto typom dokumentu.

4 Učebnice pre základné a stredné školy

4.1 Definícia učebníc pre základné a stredné školy

Učebnice pre základné a stredné školy predstavujú edukačný materiál, ktorý zohľadňuje potreby a požiadavky na vyučovanie predmetu v súvislosti s naplnením vyučovacích osnov. Učebnice predstavujú primárnu informačnú pomôcku pre nevyhnutné osvojenie si základných poznatkov preberanej témy a na rozvoj kognitívnych funkcií.

4.2 Vysvetlenie

- Učebnice pre základné a stredné školy sú koncipované tak, aby vo vyučovacom procese predkladali konkrétne poznatky spôsobom, ktorý zohľadňuje doterajšiu vedomostnú úroveň žiaka alebo študenta. Sú primerane náročné k danému stupňu školskej výučby a poskytujú informácie dostatočne zrozumiteľné na zapamätanie, pričom podporujú vytváranie ďalších vedomostí.
- Učebnice pre základné a stredné školy majú vopred jasne určené používateľské určenie a sú posudzované a schvaľované Ministerstvom školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR.

- Učebnice pre základné a stredné školy sú zamerané na prezentáciu a osvojenie si nového učiva, ktoré tvorí podklad pre ďalšie vzdelávanie a rozvoj elementárnych edukačných zručností. Približujú a objasňujú podstatu a vzájomnú súvislosť jednotlivých procesov, pomáhajú pri osvojovaní odborných termínov a získavaní schopnosti aplikovať nadobudnuté poznatky v praxi.
- Učebnice pre základné a stredné školy majú logickú štruktúru, zvyčajne sú rozdelené do prehľadných kapitol, ktoré uvádzajú výkladový text dostatočne zrozumiteľný voči vedomostnej úrovni žiaka alebo študenta, pre ktorého je učebnica určená.
- Najmä v prípade učebníc pre základné školy sa okrem textových častí v publikácii vyskytujú aj názorné fotografie, ilustrácie alebo iný typ grafiky, ktoré podporujú kreativitu a predstavivosť žiakov. Učebnice pre stredné školy môžu obsahovať schémy, slovníky pojmov či pojmové mapy pre lepšie upevňovanie teoretických pojmov.
- Učebnice pre základné a stredné školy môžu obsahovať aj kontrolné otázky alebo úlohy so správnymi odpoveďami, ktoré testujú správnosť interpretácie textu a preverujú schopnosť čítať s porozumením u žiakov. Niektoré typy učebníc môžu obsahovať úlohy, ktoré podnecujú diskusiu a nabádajú študentov ku kritickému mysleniu.

Výstupy, ktoré nespĺňajú vyššie uvedené definície a nie sú určené pre žiakov základných škôl a študentov stredných škôl, nie je povolené evidovať s týmto typom dokumentu.

5 Skriptum

5.1 Definícia skripta

Dokument vzdelávacieho charakteru, ktorý prezentuje systemizovaný súbor a výklad poznatkov. Spravidla dočasne nahrádza vysokoškolskú učebnicu. Cieľovou skupinou je vymedzený okruh študentov.

Skriptá predstavujú odporúčanú literatúru k danému predmetu, resp. základnú literatúru, ktorú je nevyhnutné si preštudovať k úspešnému absolvovaniu vyučovaného predmetu. Podobne ako učebnica pre vysoké školy sú skriptá koncipované tak, aby výkladovým spôsobom podávali základné teoretické východiská z danej oblasti a názorným spôsobom prezentovali konkrétne poznatky.

Avšak skriptá majú len dočasný charakter a nahrádzajú štandardnú vysokoškolskú učebnicu.

5.2 Vysvetlenie

- Skriptá majú didaktický charakter, ich cieľom je systematicky a výkladovo prezentovať základné pojmy, teoretické princípy, východiská a súvislosti z oblasti vyučovaného predmetu.
- Skriptá sú základnou informačnou pomôckou pre študentov vysokých škôl a poskytujú vhodnú teoretickú bázu pre úspešné ukončenie študovaného predmetu. Obsahujú konkrétne prípady, modelové situácie alebo iné, názorným spôsobom prezentované prípady z praxe, ktoré študentom pomáhajú kognitívne obsiahnuť vyučovanú látku a pochopiť vzťahy medzi jednotlivými javmi.
- Zvyčajne sú skriptá vytvorené za konkrétnym účelom, a to nahradiť, resp. doplniť učebnice príslušných predmetov. Majú presne stanovenú cieľovú skupinu, ktorú predstavujú spravidla

študenti konkrétneho vyučovaného predmetu na danej vysokej škole. Na rozdiel od učebníc tak nie sú určené pre študentov príbuzných odborov ani pre odborníkov z praxe.

- Skriptá majú skôr praktický charakter, slúžia na riešenie praktických úloh alebo na prezentáciu metodických postupov. V akademickom prostredí majú skôr prechodnú povahu, pretože sú často aktualizované a prispôbované aktuálnym potrebám študentov a pedagogického procesu.
- Skriptá na rozdiel od učebnice pre vysoké školy sú spravidla vydávané konkrétnou vysokou školou, ktorá garantuje vyučovanie daného predmetu a slúžia pre interné potreby fakúlt a študentov. Zvyčajne ich zostavuje prednášajúci alebo vyučujúci daného predmetu na základe vlastných prednáškových materiálov a sú následne primerane upravené a doplnené tak, aby slúžili ako ucelený študijný podklad pre študentov. Sú distribuované v menšom náklade jednoduchou reprografickou technikou pre vlastnú potrebu.
- Skriptá nemusia byť predmetom recenzného konania.

Výstupy, ktoré nespĺňajú vyššie uvedené definície a bibliografické atribúty pre skriptá, nie je povolené evidovať s týmto typom dokumentu.

6 Učebný text

6.1 Definícia učebného textu

Text a materiál, ktorý nie je súčasťou učebnice, dopĺňa učebnice a je pre kvalitu a efektivitu výchovno-vzdelávacej činnosti nevyhnutný, najmä odborné tabuľky (chemické, matematické a podobne), publikácie zamerané na prierezové témy, školské zemepisné atlasy a školské dejepisné atlasy a texty, ktoré nahrádzajú učebnice využívané žiakmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Učebný text predstavuje pomocnú publikáciu, resp. dokument, ktorý dopĺňa učebnice alebo skriptá a obohacuje odporúčanú literatúru o ďalšie didaktické pomôcky podporujúce edukačný proces v rámci daného vyučovacieho predmetu.

6.2 Vysvetlenie

- Učebný text prezentuje utriedený súbor informácií, vzorcov, dát, symbolov či iných elementárnych poznatkov, ktoré dopĺňajú základný vyučovací materiál v podobe učebníc, skrípt alebo inej študijnej odporúčanej literatúry.
- Učebný text predstavujú napríklad spevníky, odborné tabuľky (chemické, technické, matematické atď.), súbory chemických vzorcov, atlasy, geografické mapy, mapy pojmov, slovníky, tezaury, registre, súbory grafov a pod.
- Učebný text môže predstavovať aj publikáciu určenú pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorá je po obsahovej stránke primeraná k individuálnemu edukačnému programu.
- Učebný text je vytváraný za účelom poskytnutia uceleného pohľadu na preberanú tému prostredníctvom štruktúrovaných informácií, ktoré hodnotne dopĺňajú proces získavania poznatkov v zmysle učebných osnov.

- Učebný text nemusí byť predmetom recenzného konania.

Výstupy, ktoré nespĺňajú vyššie uvedené definície pre učebný text, nie je povolené evidovať s týmto typom dokumentu.

7 Pracovný zošit

7.1 Definícia pracovného zošita

Publikácia, do ktorej žiak píše svoje poznámky a ktorá obsahuje úlohy, cvičenia a aktivity na rôznych kognitívnych úrovniach pre samostatnú alebo skupinovú prácu žiakov; môže tematicky nadväzovať na učebnicu a jeho cieľom je umožniť žiakom prostredníctvom práce pri riešení úloh tvorivého charakteru postupnými krokmi si osvojiť, precvičiť, zopakovať a upevniť učivo.

Pracovný zošit je bežnou súčasťou vyučovania na základných a stredných školách; v niektorých prípadoch označovaný aj ako pracovný list. Jeho cieľom je podporovať didaktický proces, tvorivosť a kritické myslenie žiakov a študentov. Efektívne dopĺňa učebnice a umožňuje precvičiť si nadobudnuté znalosti a poznatky.

7.2 Vysvetlenie

- Pracovný zošit prostredníctvom úloh a cvičení overuje relevantnosť nadobudnutých znalostí, a to na rôznych kognitívnych úrovniach. Všetky úlohy a cvičenia by mali byť primerane náročné vzhľadom na stupeň vzdelávania a mali by byť vhodne navrhnuté tak, aby po textovej a vizuálnej stránke stimulovali zručnosti, tvorivosť a kritické myslenie.
- Pracovný zošit nadväzuje na preberané učivo z učebnice tým, že umožňuje zopakovať si nadobudnuté vedomosti a budovať poznatkovú bázu prostredníctvom aktívneho riešenia úloh a cvičení, ktoré sú spravidla rozdelené podľa náročnosti.
- Pracovný zošit, určený najmä pre žiakov základných škôl, môže obsahovať aj vizuálne pomôcky, didaktické hry či praktické cvičenia, ktoré prirodzene rozvíjajú zvedavosť, individualitu a pozitívny vzťah k preberanému učivu.
- Súčasťou pracovného zošita môže byť aj krátke zhrnutie najdôležitejších informácií, slovníky alebo tabuľky, ktoré podporujú rýchlu orientáciu v preberanej látke a prehlbujú záujem žiakov a študentov o vyučovací predmet.
- Pracovný zošit nemusí byť predmetom recenzného konania.

Výstupy, ktoré nespĺňajú vyššie uvedené definície pre pracovný zošit, nie je povolené evidovať s týmto typom dokumentu.

8 Didaktická príručka

8.1 Definícia didaktickej príručky

Didaktická príručka je odborný text určený pre pedagógov, ktorým poskytuje metodické a pedagogické usmernenia, obsahuje rôzne teoretické aj praktické návody, úlohy alebo cvičenia, ktoré sú zamerané na rozvoj špecifických zručností a vedomostí žiakov a študentov.

8.2 Vysvetlenie

- Didaktická príručka predstavuje materiál, ktorý pomáha zvyšovať efektívnosť vyučovacích postupov, kvalitu vzdelávania a uľahčovať pedagogickú prax. Spravidla obsahuje základné poznatky z určitého vedného odboru alebo z určitej oblasti ľudskej činnosti a je určená na podporu vzdelávacieho procesu.
- Didaktická príručka má príručný, až manuálový charakter; je spracovaná prehľadným, zhusteným a často aj názorným spôsobom a slúži na pohotové osvojenie si určitého poznania. Je koncipovaná tak, aby poskytovala konkrétne fakty alebo špecifické informácie ako pristupovať k určitej oblasti poznania a na kognitívnej úrovni efektívne obsiahnuť získané poznatky.
- Didaktická príručka na rozdiel od učebníc alebo skript nie je určená na systematické štúdium, ale slúži na rýchle vyhľadanie konkrétnych informácií, ktoré následne obohacujú edukačný proces a prístup ku vzdelávaciemu kurikulu.
- Didaktická príručka pomáha učiteľom a lektorom prispôbiť vyučovanie potrebám a úrovniam žiakov a študentov v zmysle vyučovacích osnov, čím sa dosahuje vyššia efektivita vzdelávacieho procesu. Jej súčasťou môžu byť aj inštrukcie, návody a rovnako aj názorné ukážky praktických cvičení a úloh, ktoré následne môžu byť aplikované do vyučovania konkrétneho predmetu.
- Didaktická príručka nemusí byť predmetom recenzného konania.

Výstupy, ktoré nespĺňajú vyššie uvedené definície pre didaktickú príručku, nie je povolené evidovať s týmto typom dokumentu.

9 Vlastnosti publikácií, na základe ktorých nie je možné určiť ich typ

1. **Vydavateľ** – vydavateľ neurčuje typ dokumentu. Typ dokumentu je daný formálnymi znakmi, nie tým, ako publikáciu zaradí, resp. označí vydavateľ. Najmä v prípade zahraničných vydavateľov je zaužívaná odlišná terminológia a typológia ako v slovenskej legislatíve pre potreby evidencie publikačnej činnosti. Pre správne zaradenie publikácie je nevyhnutné sledovať všetky znaky a definície pre pedagogické typy výstupov publikačnej činnosti tak, ako to definuje príslušná legislatíva.
2. **Podnázov** – podnázov (nech je akýkoľvek) neurčuje typ dokumentu. Typ dokumentu je daný jeho formálnymi znakmi, nie názvovými údajmi.
3. **Recenzovanosť** – recenzovanosť publikácie neurčuje typ dokumentu, avšak môže ovplyvniť kategorizáciu, najmä z hľadiska zaradenia medzi učebnice pre vysoké školy.
4. **Nosič** – tlačaná forma je rovnocenná s elektronickou formou a neurčuje typ dokumentu.
5. **Uvedenie pracoviska autorov** – typ dokumentu nie je určený uvedením pracovísk jednotlivých autorov.